



LEERPLAN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE DIALOOG (ILD)

Secundair onderwijs

Derde graad arbeidsmarktgerichte finaliteit

1u / week

Samenstelling commissie : Carolien Milis (RKG), Kurt Beckers (NCZ), Philippe Franken (PRGO), Ahmed Azzouz (ISL), Malik Al-Asmar (ISL), Gottlieb Blokland (PEGO)

Inhoudstafel

I. Visietekst

Een van de twee uren Levensbeschouwing wordt ILD

De meerwaarde van ILD voor Burgerschapseducatie

Een dam tegen onwenselijke polarisatie

Opbouw van het leerplan

II. Leerplandoelen

Thema 1 Diversiteit en identiteit

Thema 2 Dialoog

Thema 3 Participatie en samenleven

Thema 4 Democratische besluitvorming vanuit levensbeschouwelijke perspectief

Thema 5 Democratische principes (basisrechten)

Thema 6 Duurzaamheid (facultatief)

Visietekst

Een van de twee uren levensbeschouwing wordt ILD

De interlevensbeschouwelijke dialoog kiemde al decennia in het officieel onderwijs, waar leerkrachten godsdienst en niet-confessionele zedenleer vaak samen activiteiten organiseren en projecten op touw zetten. De Erkende Instanties en Vereniging officialiseerden deze samenwerking in 2013 met het competentiekader interlevensbeschouwelijke competenties (ILC) dat werd aangeboden aan het Vlaams parlement. Zo werden ILC's een onderdeel van de leerplannen van de levensbeschouwelijke vakken.

Naar aanleiding van het Vlaams regeerakkoord (2019), versnelden het GO! en de levensbeschouwelijke vakken deze koers door een protocol van samenwerking op te stellen en een leerplan voor interlevensbeschouwelijke dialoog (ILD) te ontwerpen, waarin ILC en minimumdoelen burgerschap gecombineerd worden. Leerlingen van alle overtuigingen volgen in de derde graad van het secundair onderwijs voortaan ILD voor de helft van de uren levensbeschouwing. Zo werken de levensbeschouwelijke vakken mee aan de realisering van de sleutelcompetentie burgerschap.

Dit leerplan bevordert het samenleven in een democratie met respect voor diversiteit, zoals het pedagogisch project van het GO! vooropstelt.

De meerwaarde van levensbeschouwing voor burgerschapseducatie

Levensbeschouwing beslaat een breder domein dan burgerschap: het omvat ook zingeving, thema's en perspectieven die ontwikkeld worden binnen de relaties ik-zelf, ik-andere en ik-wereld.

Maar de levensbeschouwelijke inkleuring, die gebruik kan maken van het culturele en sociale kapitaal van levensbeschouwelijke gemeenschappen, kan de ontwikkeling van burgerschapscompetenties bij leerlingen ondersteunen.

Een dam tegen onwenselijke polarisatie

Vijandige polarisatie in de samenleving - die de democratie en de rechtsstaat onder druk zet – geeft extra verantwoording aan dit opzet.

De leerkrachten levensbeschouwelijke vakken die samenwerken en in co-teaching ILD gestalte geven, fungeren voor de ogen van de leerlingen als rolmodel voor een constructieve dialoog onder zeer verscheiden mensen. In de les waken de leraars over het respect voor de interne pluraliteit van hun levensbeschouwing, die zij vanuit hun expertise best kennen. Zij bieden ruimte aan input van andere levensbeschouwingen uit onze (super)diverse context. Zij maken voorbehoud bij een exclusieve interpretatie van de eigen levensbeschouwing en houden rekening met secularisatie, 'multiple belonging' en 'believing without belonging'. Levensbeschouwelijke tegenstellingen liggen vaak aan de oppervlakte van sociaaleconomische, etnische, culturele of politieke spanningsvelden. ILD tracht 'wij-zij denken' langs levensbeschouwelijke lijnen te doorbreken door deze breuklijnen te duiden. We reiken daarbij ook werkvormen aan die onkritisch groepsdenken temperen.

Thema diversiteit en identiteit

Omgaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken

Nieuwe Eindtermen/minimumdoelen	Doelstellingen ILD
07.03 De leerlingen lichten toe hoe verschillende vormen van diversiteit verrijkend en uitdagend zijn voor het samenleven.	
ILC	
<p>ILC 6. De leerling gaat respectvol en open om met de diversiteit binnen de eigen levensbeschouwing.</p> <p>13 De leerling respecteert het bestaan van levensbeschouwingen.</p> <p>17 De leerling gaat respectvol en open om met de eigenheid van andere levensbeschouwingen.</p>	<p>1 De leerling benoemt verschillende visies binnen de eigen levensbeschouwing.</p> <p>2 De leerling benoemt enkele eigenschappen van andere levensbeschouwingen.</p> <p>3 De leerling is bereid respectvol te spreken over en met mensen met andere visies binnen en buiten de eigen levensbeschouwing</p>
	Toelichting :
	De leerling leert op een respectvolle en constructieve manier te spreken over verschillende overtuigingen zowel binnen als buiten de eigen levensbeschouwing.
07.02 De leerlingen reflecteren over het relationele, gelaagde en dynamische karakter van identiteit.	
	<p>4 De leerlingen verwoorden op welke manier hun levensbeschouwing deel uitmaakt van hun identiteit.</p> <p>5 De leerling past strategieën toe om respectvol en constructief om te gaan met de eigenheid van mensen die een andere levensbeschouwing hebben.</p> <p>6 De leerling verwoordt wat het verschil is tussen een stereotypering en de identiteit van andere levensbeschouwingen.</p> <p>7 De leerlingen verwoorden stereotypen die leven over hun eigen levensbeschouwing en die van anderen.</p> <p>8 De leerling licht toe waarom stereotyperingen kwetsend zijn voor iemands levensbeschouwelijke identiteit.</p>

	9 De leerling geeft actuele en historische voorbeelden van levensbeschouwelijke stereotypering en de gevolgen ervan.
	Toelichting :
	De leerling leert eenzijdigheden en veralgemeningen te vermijden in het spreken over de overtuiging van anderen.

Thema dialoog

Geïnformeerd en beargumenteerd met elkaar in dialoog gaan.

Nieuwe eindtermen	Doelstellingen ILD
07.04 De leerlingen gaan geïnformeerd, beargumenteerd en constructief in dialoog over maatschappelijke thema's.	
ILC	
De leerling... 14 luistert empathisch naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing. 15 verplaatst zich in het levensbeschouwelijk perspectief van anderen. 19. ontdekt en verwoordt moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS. (interlevensbeschouwelijke dialoog & interlevensbeschouwelijk samenleven) 23 oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheid voor het leven in de realiteit van een multi-levensbeschouwelijke samenleving.	1 De leerling is bereid empathisch te luisteren naar de mening van anderen. 2 De leerling is bereid zijn mening te herzien. 3 De leerling legt uit waarom onderbouwde argumenten nodig zijn in een dialoog. 4. De leerling herkent het levensbeschouwelijk aspect van aangevoerde argumenten. 5 De leerling beoordeelt of de levensbeschouwelijke argumenten met betrekking tot maatschappelijke thema's voldoende onderbouwd zijn.
	toelichting
	De leerling leert argumenten te herkennen en te gebruiken. De leerling leert te luisteren naar een toelichting vanuit een andere levensbeschouwing. De leerling leert andere meningen te beoordelen.

Thema participatie en samenleven

Actief participeren aan de samenleving, rekening houdend met de rechten en plichten van iedereen binnen de rechtstaat.

Eindtermen	
07.01 De leerlingen reflecteren over de betekenis, de principes en de werking van de democratische rechtsstaat en hun verantwoordelijkheid daarin.	
Subdoel GO!	
Subdoel GO 4: De leerlingen lichten toe hoe individuen en groepen kunnen participeren aan en drukken op politieke besluitvorming.	
<p>ILC De leerling</p> <p>6- gaat respectvol en open met de diversiteit binnen eigen levensbeschouwing.</p> <p>7- ontwikkelt een positief zelfbeeld en neemt initiatief gebaseerd op beleving van eigen levensbeschouwing.</p> <p>14- luister empathisch naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing.</p> <p>17- gaat respectvol en open met de eigenheid van andere levensbeschouwingen.</p> <p>19- herkent de mogelijkheden en kansen voor ILD en ILS.</p> <p>20- is bewust van de e rol van levensbeschouwing voor zichzelf en de samenleving.</p> <p>23- oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheid voor het leven in de realiteit van een multilevensbeschouwelijke samenleving.</p>	<p>1.De leerling geeft voorbeelden van maatschappelijke acties die door verschillende levensbeschouwingen ondernomen worden.</p> <p>2.De leerling is bereid bij te dragen aan de opbouw van de samenleving.</p> <p>3.De leerlingen bezinnen zich op hun betrokkenheid bij maatschappelijke acties met een levensbeschouwelijke achtergrond.</p> <p>4 De leerling kent het verschil tussen rechten en plichten.</p> <p>5 De leerling past de strategieën toe die nodig zijn om in een dialoog tot een besluit te komen op basis van vrije meningsuiting.</p> <p>6 De leerling benoemt aan de hand van enkele voorbeelden de rol van levensbeschouwingen in het maatschappelijk debat.</p>
	Toelichting:
	De leerlingen leren welke rechten en plichten zij in de maatschappij hebben. Zij leren hoe zij vanuit hun levensbeschouwing betrokken kunnen zijn bij maatschappelijke problemen

Thema democratische besluitvorming vanuit levensbeschouwelijk perspectief

Democratische besluitvorming op lokaal, nationaal en internationaal niveau duiden.

Eindtermen	ILD
<p>07.01 De leerlingen reflecteren over de betekenis, de principes en de werking van de democratische rechtsstaat en hun verantwoordelijkheid daarin.</p>	
<p>ILC ILC De leerling.. 15 verplaatst zich in het levensbeschouwelijk perspectief van anderen. 17 gaat respectvol en openen om met de eigenheid van andere levensbeschouwingen 23 oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheid voor het leven in de realiteit van een multi-levensbeschouwelijke samenleving 24. herkent afspraken en regels nodig voor inter-levensbeschouwelijk samenleven en past deze toe</p>	<p>1 De leerlingen benoemen de principes waarop een democratische rechtsstaat gebaseerd is.</p> <p>2 De leerlingen leggen uit hoe vanuit verschillende LB over democratie gedacht wordt.</p> <p>3 De IIn benoemen de afspraken en regels die nodig zijn voor het samenleven in een democratische rechtsstaat.</p>
<p>Subdoel GO 3 De leerlingen lichten aan de hand van voorbeelden de invloed van Europees burgerschap op verschillende maatschappelijke domeinen toe.</p>	
<p>ILC De leerling.. 20. ontdekt en verwoordt de rol van levensbeschouwingen voor zichzelf en de samenleving. 23 oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheid voor het leven in de realiteit van een multi-levensbeschouwelijke samenleving</p>	<p>4 De leerling onderscheidt bij een gegeven maatschappelijke aangelegenheid de bevoegdheden van de gemeente, het gewest, de nationale overheid en de Europese samenwerking.</p> <p>5 De leerling bespreekt deze bevoegdheden bij een maatschappelijke aangelegenheid waarin levensbeschouwing een rol speelt.</p>
<p>Subdoel GO 2 De leerlingen vergelijken politieke partijen en ideologische stromingen.</p>	
<p>ILC: De leerling ontdekt en verwoordt.. 8 de eigenheid van andere levensbeschouwingen 9 de eigenheid van een levensbeschouwing zoals een bevoorrechte getuige of een</p>	<p>6 De leerling benoemt de voornaamste politieke ideologieën.</p> <p>7 De leerling geeft aan welke rol levensbeschouwing speelt in de verschillende politieke partijen.</p>

relevante vertegenwoordiger van een levensbeschouwing ze voorstelt. 10 gelijkenissen en verschillen tussen levensbeschouwingen. 20 de rol van levensbeschouwingen voor zichzelf en de samenleving	8 De leerlingen verklaart de invloed van levensbeschouwing op een bepaald politiek thema.
	Toelichting:
	De leerlingen leren hoe levensbeschouwing een rol speelt in de democratische besluitvorming.
Vroegere ET 7.19 De leerlingen illustreren aspecten van het rechtssysteem aan de hand van een rechtszaak.	
ILC. De leerling ontdekt en verwoordt 20. De rol van levensbeschouwingen voor zichzelf en voor de samenleving. 24. Herkent afspraken en regels nodig voor interlevensbeschouwelijk samenleven en past deze toe.	ILD. 9 De leerling illustreert aan de hand van voorbeelden de verhouding van LB en rechtsstaat in België. 10 Benoemt aan de hand van voorbeelden verschillende LB visies op begrippen van het Belg rechtssysteem zoals straffen, bemiddelen, verzoenen... 11 De leerling analyseert een rechtszaak waarin het recht op levensbeschouwelijke vrijheid in het geding is.
	Toelichting:
	De leerling leert de rechtspraak in België kennen. De leerling leert hoe de rechtspraak invloed kan hebben op de beleving van een levensbeschouwing.

Thema democratische principes (basisrechten)

Democratische principes en democratische cultuur kaderen binnen de moderne rechtsstaat.

Eindtermen	
07.01 De leerlingen reflecteren over de betekenis, de principes en de werking van de democratische rechtsstaat en hun verantwoordelijkheid daarin.	

<p>ILC</p> <p>De leerling</p> <p>23. oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheid voor het leven in de realiteit van een multi-levensbeschouwelijke samenleving.</p> <p>24. herkent afspraken en regels nodig voor inter-levensbeschouwelijk samenleven en past deze toe.</p> <p>16. is constructief kritisch over eigen en andere levensbeschouwingen.</p> <p>17. gaat respectvol om met de eigenheid van andere levensbeschouwingen.</p>	<p>1 De leerling aanvaardt dat de mensen- en kinderrechten nodig zijn voor de opbouw van een rechtvaardige multi-levensbeschouwelijke samenleving, o.a. het recht op een levensbeschouwelijke identiteit.</p> <p>2 De leerling geeft voorbeelden van situaties waarin de rechten van mensen op het spel staan op basis van hun levensbeschouwelijke identiteit.</p> <p>3. De leerling engageert zich voor de mensenrechten en kinderrechten door middel van concrete acties binnen interlevensbeschouwelijke projecten op school.</p> <p>4. De leerling legt uit dat een democratie de inter-levensbeschouwelijke samenleving en de diversiteit aan levensbeschouwelijke identiteiten bevordert.</p> <p>5. De leerling is bereid de democratie te verdedigen als voorwaarde voor levensbeschouwelijke diversiteit.</p> <p>6. De leerling legt uit dat de mensenrechten en de rechtsstaat de levensbeschouwelijke diversiteit waarborgen.</p> <p>7. De leerling analyseert schendingen van de mensenrechten vanuit een levensbeschouwelijke motivatie.</p> <p>8. De leerling is vanuit het perspectief van de mensenrechten bereid tot interlevensbeschouwelijke dialoog.</p>
	<p>Toelichting:</p>
	<p>De leerling maakt kennis met de rechten van de mens en het kind. De leerling leert hoe belangrijk het respect voor deze rechten is voor het samenleven met verschillende levensbeschouwingen.</p>
<p>Subdoel GO 1 De leerlingen lichten sociale uitdagingen voor een democratische rechtsstaat toe.</p>	

	<p>1 De leerling legt uit waarom wederkerigheid en solidariteit nodig zijn voor de welvaartstaat.</p> <p>2 De leerling licht deze solidariteit en wederkerigheid toe vanuit zijn levensbeschouwing.</p>
	Toelichting:
	De leerling leert dat democratisch samenleven betrokkenheid vraagt over de grenzen van levensbeschouwingen heen.

Facultatief: thema duurzaamheid

De wederzijdse invloed tussen maatschappelijke domeinen en ontwikkelingen en de impact ervan op de (globale) samenleving en het individu kritisch benaderen.

<p>Vroegere ET 7.9 De leerlingen handelen met het oog op duurzame ontwikkeling. (attitudinaal)</p> <p>Vroegere ET 7.10 De leerlingen illustreren hoe systeemdenken kan worden toegepast op duurzaamheidskwesties.</p>	
<p>ILC De leerling ontdekt en verwoordt</p> <p>8 de eigenheid van andere levensbeschouwingen.</p> <p>10 gelijkenissen en verschillen tussen levensbeschouwingen</p> <p>19. moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS.(inter-levensbeschouwelijke dialoog & inter-levensbeschouwelijk samenleven)</p> <p>20. de rol van levensbeschouwingen voor zichzelf en de samenleving.</p>	<p>ILD</p> <p>1 De leerling erkent dat zijn handelen gevolgen heeft voor mens en natuur.</p> <p>2 De leerling benoemt de levensbeschouwelijke drijfveren om zorg te dragen voor mens en natuur.</p> <p>3 De leerling neemt initiatief om zorg te dragen voor mens en natuur.</p> <p>4 De leerling legt uit waarom lokale acties gevolgen hebben wereldwijd voor mens en natuur.</p> <p>5 De leerling onderscheidt levensbeschouwelijke visies op zorg dragen voor mens en natuur.</p>
	Toelichting:

	De leerling leert vanuit zijn levensbeschouwing nadenken over zijn verantwoordelijkheid voor de natuurlijke omgeving.
--	---